

Schrijverscollectief: **Nov-Ko**

Belgrado - Wroclaw

COLLOQUIA IN MIDDEN – EN OOST-EUROPA (EN ELDERS TER WERELD) IN DE
LAATSTE DECENNIA

Het onderstaand artikel is het verslag en tevens resultaat van langdurig empirisch onderzoek dat op verschillende Europese lokaties en met medewerking van een aanzienlijk aantal proefpersonen is verricht. Omtrent de identiteit van de proefpersonen zijn we tot geheimhouding verplicht, teneinde de objectiviteit te kunnen waarborgen. Bij hoge uitzondering zullen hun persoonlijke gegevens prijsgegeven worden aan onderzoekers die daarvoor de toestemming en financiële ondersteuning genieten van de Taalunie en/of de IVN. Wat publiekelijk wel gezegd kan worden is dat het erudiete en goedgeschoolde, kortom hoogopgeleide Europeanen betreft, die hun hart en nieren, merg en beenderen, en in de meeste gevallen gelukkig ook hun hersenen aan de Neerlandistiek verpand hebben. Wat de lokaties betreft gaat het om goed afgeschermd oorden die storende invloeden van de buitenwereld weren en daardoor een optimaal onderzoeksresultaat garanderen.

De geschiedenis van dit uitermate boeiend onderzoek begint in Debrecen. Zoals alle grote ontdekkingen werd ook deze per toeval gedaan. Tijdens vermoeiend veldwerk in het warme water van het thermaalbad (het is post festum helaas niet meer te achterhalen of dit reeds bij 32 graad of pas bij 38 is begonnen) kwamen beide auteurs van dit artikel voor een zeer interessant verschijnsel te staan. Nou ja, te zwemmen zou misschien een betere woordkeuze zijn, want al zwemmende in zondvloedoverblijfselen waaraan Hongarije zo rijk is, kwamen we tot de ontdekking dat het fenomeen van parallelle werelden wel degelijk bewezen kon worden. Het bleek namelijk dat sommige van onze proefpersonen op twee plaatsen tegelijk verschenen. Ze waren gewichtige deelnemers aan een regionaal congres, maar tegelijkertijd begonnen ze onverwacht in de warme wateren van ons onderzoeksterrein op te duiken (en dat is wel het juiste woord!). Dit boeiend gedrag, dat door sommige wetenschappers ook wel «spijbelen» wordt genoemd, is daarmee het hoofddoel van ons onderzoek geworden. Om eventuele misverstanden uit de weg te ruimen moeten we onderstrepen dat het niet om kandidaten tot heiligverklaring gaat, die liefst ook op tenminste twee plaatsen tegelijk moeten kunnen verschijnen om zaligverklaard te worden.

Terug ter zake: wat drijft een congresganger tot spijbelgedrag? Zijn er nevenverschijnselen zoals wroeging, gewetensnood, schaamte? Kunnen daarbij genderverschillen of generatieconflicten aangetoond worden? Hoe algemeen beschaafd is hun Nederlands in zulke situaties? Hoe staat het met de semantische structuur en ambiguïteit van een spijbelmoesje? Welke verteltechnieken passen ze toe als ze ontdekt worden? Kunnen ze genezen worden wanneer hun wangedrag tot verslaving wordt? En hoe moet men ze dan behandelen?

Dit zijn maar enkele vragen die onze ontdekking in een interdisciplinair kader plaatsen.

Ons onderzoek heeft tot dusver aangewezen dat er nauwelijks sekseverschillen bestaan als het om spijbelen gaat. Vrouwen spijbelen even graag en ongegeneerd als mannen. Ouderdom blijkt ook geen faktor van belang te zijn, hoewel er een zekere congresvermoeidheid – dus verhoogd spijbelrisico - geconstateerd kan worden bij chronische congresgangers. Wat het taalgebruik betreft, treedt een met humor doorspekte gezapigheid aan de dag die niet wars is van ethnische eigenaardigheden, culturele verschillen en andere factoren, ook wel interferentie genoemd. Verteltechnisch behoren bekentenissen tot de ego-literatuur, met name de persoonlijke ontboezeming (al dan niet letterlijk genomen). Onze eerste conclusie is dat het om een intrinsieke eigenschap gaat die eigen is aan de congresserende *homo sapiens*.

Het tweede deel van ons onderzoek bestaat uit een aantal biechten van proefpersonen die een gevarieerd beeld geven van hun beweegredenen. Aan het biechten hebben ze allemaal vrijwillig deelgenomen: katholieken naast orthodoxen, protestanten naast liberalen, atheïsten naast gewone heidenen. Wat ze allemaal gemeen hebben – ondanks verschillen in cultuur, taal, ideologie, geloof en burgerlijke stand - is de overtuiging dat spijbelen nuttig en geestverruimend is. Dat is een van de belangrijkste conclusies die getrokken kan worden na ons intensief, effectief en efficiënt onderzoek, namelijk dat spijbelen op congressen voor sommigen een geestesinstelling is geworden, zo niet een daad van bevestiging: IK SPIJBEL

.... DUS IK BEN.

De volgende case-studies mogen een blijk daarvan geven.

Case-study 1-3

Leeftijdsgroep: 18+

Spijbelcongres: elk congres

Het spreekt vanzelf dat de taak van de onderzoeker vooral uit het categoriseren en typologiseren van zijn empirisch verworven materiaal bestaat. Ook al valt het woord onthouding niet in de goede aarde bij ons, konden we ons koste wat het kost van de poging tot typologiseren niet onthouden. Nadat wij kennis hadden genomen van de eerste binnengevallen gevallen, hebben we naast het agglutinerende, dwz met elkaar samendrommende type, vooral het zich isolerende kunnen vaststellen: het gaat om de getraumatiseerde congresgang(st)er. Daardoor zijn de proefpersonen in kwestie meer op hun traumatische ervaring ingegaan dan op het spijbelen als zodanig. Ze zijn er heilig van overtuigd dat er een causaal verband bestaat en dus een steevast alibi voor hun gedrag. Hier een greep uit hun pogingen tot verantwoording:

(i) een van de slachtoffers van de spijbeltrauma heeft op een van de congressen de nieuwste technieken willen voorstellen waarmee de hedendaagse extramurale cyberdocent dagelijks moet kunnen omgaan, en toen wilde niks werken, geen laptop of ballpoint, geen joystick of USB-poort, geen video of filmprojector, geen woordverwerker of woordverkwisters; onnodig toe te voegen dat de volgende dag bij de tweede poging toen alles gerepareerd was.... de stroom uitviel,

(ii) een andere persoon kwam met een lezing van 33 bladzijden en meende de aandacht van het publiek langer te mogen opeisen dan zijn collega's. Dus ook het uithoudingsvermogen van de zaal langer toetsen dan de toebedeelde 20 minuten; de bruuske maar rechtstellende ingreep van de voorzitter van de sessie heeft die persoon blijvende psychische letsels bezorgd,

(iii) weer een andere persoon die op de laatste dag van een colloquium de laatste lezing moest houden, is nog steeds geregeld in therapie omdat er niemand voor die lezing is komen opdagen (terwijl het onderwerp zo boeiend was! – verzekerde ons dit slachtoffer); de helft van het potentiële gehoor zat in het hotelzwembad aan het vergaderen, de andere helft reed op dat moment gocarats op de hoogste etage van de nabijgelegen parking; de persoon in kwestie wil nu altijd op de eerste dag en tijdens de plenaire zitting het referaat houden omdat de presentie van de toehoorders zo goed als verzekerd is; maar ook dit blijkt geen oplossing te zijn want na de begroeting en verwelkoming verlaat het stroompje hoogwaardigheidsbekleders en andere kopstukken geregeld de zaal. In onze arme sukkelaar komt daardoor de oude wonde open en hij moet weer behandeld worden,

Case-study 4

Spijbelaar: AB

Leeftijdsgroep: 50+

Congres: ergens in de regio

“Ik spijbel, zei ons een andere – deze keer een mannelijke congresganger - omdat ik ook een traumatische ervaring heb gehad. Ik was medeorganisator van een colloquium. De sfeer was gespannen omdat wegens beperkte middelen (er is altijd iets fout met de middelen, ze **blijven** beperkt) de deelnemers nogal ver van de universiteit waren gehuisvest. Maar alles is prima verlopen: organisatie, colleges, besprekingen en nabesprekingen. De laatste avond, zaterdagavond, na de traditionele dankbetuigingen en zo meer hebben we iedereen uitgewuifd en we zeiden tegen elkaar: wij hebben het gehaald! gefeliciteerd! En in deze overwinningssfeer ging iedereen naar huis. De volgende ochtend belt een van mijn collega's mij op en zegt dat door een betreurenswaardig misverstand de laatste geëerde gasten (die ondergebracht waren in een pension en naar een nabijgelegen hotel moesten om hun ontbijt te nuttigen) geen eten voorgeschoteld hebben gekregen. Ik moest erheen rijden en ingrijpen om de zaken weer in orde te stellen. Dus wees over de afloop van een congres niet tevreden zolang het bezoek nog bij jou is. Mijn gevoel van voldoening was voorbarig. Nu probeer ik de spanning van een congres te ontwijken door een paar uurtjes in eenzaamheid door te spijbelen.

Om die man te genezen van zijn trauma – er moet daarbij gezegd worden dat wij aan het opbiechten een therapeutische waarden wilden verlenen – hebben we hem een anekdote verteld over twee professoren, de ene op bezoek bij de andere. Na de colleges, spreekuren, etentjes en zo meer brengt de inheemse professor de uitheemse naar het station. De trein staat er al want de trein vertrekt van dit station. Ze hebben het nog over ditjes en datjes: de ene staande in de trein, de ander staande op het perron. Toen zegt de gast: “Professor, er is nog een kwartiertje tot het vertrek van de trein, u hoeft niet te wachten, u kunt beter gaan, u hebt zeker iets te doen.” Daarop antwoordt de gastheer: “Professor, ik zal maar beter wachten, ik wil er zeker van zijn dat u echt vertrokken bent”.

Case-study 5

Spijbelaar: XY

Leeftijdsgroep: 25-30

Spijbelcongres: Gent

«Het was mijn eerste congres. Schuchter als ik van nature ben kreeg ik een heilige schrik van alle beroemdheden die ik op het congres voor het eerst in levende lijve zag. Voorheen waren ze voor mij haast mytische namen op verplichte literatuurlijsten. Profeten als het ware van «Het juiste woord» en andere heilige schriften van de Neerlandistiek. Met enkelen van hen stond ik per toeval in de lift. Ik zag ze elkaar omhelzen, kussen, op de schouders kloppen en ik voelde me als een vreemd en lelijk eendje in een gewichtige bijt. Toen ze allemaal uit de lift gestapt waren bleef ik met een jonge vrouw over waarvan de blik even veel ontzag en eenzaamheid verried als de mijne. Ik denk dat dit de kiem was van ons beider wangedrag. Deze kiem droegen we onbewust met ons mee tot de derde dag, toen er een gezamenlijk uitstapje naar Brugge was gepland: het Groeninge-museum, met gids en aansluitende lezing van een van de coryfeeën. Ik herkende de schrik in haar ogen. Zouden we ons in onze onbeduidendheid en onervarenheid niet even gefild en naakt voelen als de zondaars en martelaars van de oude meesters? Dan maar liever complete anonimiteit in een havenstad! We waren rijp voor onze eerste spijbelervaring. De dag in Antwerpen vervloog, de avond eveneens. In plaats van middeleeuwse folterkunst leerden we eeuwenoude bierbrouwkunst kennen, in plaats van de ruïnen de leien. Hoe dan ook, we waren druk bezig om onze culturele competentie op een aanzienlijk hoger niveau te brengen. Wat we echter niet wisten was dat de laatste trein richting Gent iets voor elfen vertrok. Daar waren we dan, weerloos overgeleverd aan een lauwe Antwerpse zomernacht. We gingen op de trappen van de Borromeuskerk zitten

en deden een dutje op het mooiste stenen barokbed dat de stad te bieden had. Een hele schaar van heiligen en engelen waakte samen met de geest van Rubens over onze dromen. De honger deed ons echter midden in de nacht ontwaken. Op zoek naar een hapje kwamen we in een pianobar terecht waar de pianist zich die avond ziekgemeld had. Het lot had voor een plaatsvervanger gezocht in mijn bescheiden persoon. Eindelijk kon ik een uurtje voor dubbeltalent uitgaan. Als beloning voor mijn pianospel en de zelfgezongen liederen kregen we van de waard een nachtmaal aangeboden. Er gaat niets boven zelfverdiende kost! Moe maar voldaan zaten we in de eerste ochtendtrein richting Gent. En natuurlijk, als eersten zaten we die dag in de congreszaal om niets te laten merken van onze escapade. Waarom ik dit na zoveel jaren opbiecht? Omdat ik deze spijbelzonde als oorzaak zie van mijn wetenschappelijke boetedoening. Jaren later ben ik gepromoveerd op een thema dat sterk is geïnspireerd door kerktrappen en nachtelijke liederen. En nu behoor ik tot degenen die op congressen omhelzen, kussen en op schouders kloppen!»

Case-study 6

Spijbelaarster: YZ

Leeftijdsgroep: 30-35 jaar

Spijbelcongres: Boedapest

«Ik hou van congressen! En van belangrijke mensen! Ik zit graag in de eerste rij om naar ze te luisteren, ze te bewonderen, van ze te leren. Waarom niet. Als fans en supporters in de wereld van sport en muziek gebruikelijk zijn, waarom zou het niet ook in de wetenschap mogen. Niet dat ik persoonlijk niets te melden zou hebben. Maar ja, ik kijk graag op om zelf te kunnen groeien.

Wat doe je echter als je illustere voorbeelden op de spijbeltour gaan? Dan spijbel je mee! Goed, het is niet erg collegiaal tegenover hardwerkende collega's zonder star-allure, maar als ik moet kiezen tussen het bijwonen van een lezing over vaste uitdrukkingen en de geboorte van een nieuwe, dan kies ik voor dat laatste! En wat een geboorte was dat! Het 'kraambed' was een restauranttafel in Boedapest, de vroedvrouwen en –mannen allemaal bekendheden die zich over basisemoties bogen, met name over de angst. Tja, zelfs bekendheden kunnen onder angst lijden, bijvoorbeeld om bij escapades betrappt te worden. Wat doet een geletterd iemand in zo'n geval? Hij/Zij moet dan **LIEGEN ALS EEN KONIJN!**

Degene die geboorte gaf aan deze vaste uitdrukking heeft jaren later een gelijknamig tijdschrift voor poëzie opgericht. O wat ben ik blij op die historische geboortedag te hebben meegespijbeld... en meegelogen als een konijn, wel te verstaan!»

Case-study 7

Spijbelaars: AB en CD

Leeftijdsgroep: 50+ en 30+

Spijbelcongres: Utrecht

«Tja, hoe wij beiden in hetzelfde verhaal verzeild zijn geraakt, dat moge het Secretariaat van de IVN weten! Je kunt je voorstellen hoe ik - aangezien mijn reputatie - perplex was om samen een echtelijk bed te moeten delen met een mij onbekende mannelijke collega! Veel drinken en tot diep in de nacht opblijven heeft de beddeling uiteindelijk niet kunnen verhinderen. Ik weiger overigens om tot de spijbelaars gerekend te worden. De volgende ochtend kwamen we gewoonweg te laat omdat we ons verslapen hadden. Op de spottende commentaren van de congresgangers wilden we niet ingaan. Zich verdedigen in zo'n situatie kan alleen nog lachwekkender zijn. Nee, wij wilden niet «liegen als konijnen», omdat we hebben moeten «liggen als twee lepeltjes», «lepeltje-lepeltje» dus! Je begrijpt dat deze uitdrukking (eigenlijk toch wel een heerlijke onder andere omstandigheden) nu een running joke is. Sindsdien besta ik op een enkelkamer! Die collega heb ik overigens niet meer teruggezien. Waar zou dat aan liegen dwz liggen?»

Case-study 8

Spijbelaar: EF

Leeftijdsgroep: 40+

Spijbelcongres: Wenen

Ik ben een romantische ziel. Verrukking, verleiding, dat zijn de ware bekoringen van het congresleven. Ik laat me dus graag betoveren door woorden, klanken, geuren. Wenen is daar de aangewezen stad voor. Schakel je zintuigen in en het is onvoorspelbaar waar je allemaal terecht komt. Zelfs op het congres, natuurlijk, want ook daar kunnen sommige van je zinnen

gestreeld worden. Maar als je alle zinstreelingen tegelijk wil, zonder enige droogkloterij of haarkloverij, dan ga je naar een Weens literair café – een kolkende kermis van zintuigelijke waarnemingen! Neem de koffie bijvoorbeeld. Die malse, pittige geur van koffiebonen vermengd met het geklingel van verfijnd eetgerief en verleidelijk kirrende vrouwenstemmen. Op de achtergrond de diepe bassen van mannen gehuld in sigaarrook. Tenminste, waar dat nog mag, want zelfs tot in Italië is het puritanisme doorgedrongen! Behendige obers dragen delikatessen rond en in de hoeken zweven nog de schimmen van dichters die hier hun gezondheid, ziel en mooiste regels achterlieten. Is dit niet een veel beter oord om van de geest van de Tachtigers doordrenkt te worden dan die harde congresbanken die je van de ene bil op de andere doen verzetten? Daarvan moge het gedicht getuigen dat spontaan ontstaan is dankzij de medewerking van een aantal begaafde medespijbelaars: «Je bent een Germknödel in het diepst van mijn gedachten...» Ik zag Kloos, de hartstochtelijkste van alle Nederlanders, in een hoekje naar ons knipogen. Of zou dat een zinsbegoocheling zijn geweest?»

Case-study 9

Spijbelaar: CC

Leeftijdsgroep: moeilijk te bepalen tussen 35 en 55

Congres: geen congres, zo maar

Menig studiegeval zou men “Onder professoren” kunnen noemen. Maar ze kunnen soms ook heel goed samenwerken, de professoren. Ik bedoel niet alleen binnen allerlei relevante projecten, je weet wel – Tempus, Socrates, Erasmus, Comenius, Europese Unie, Taalunie en zo meer. Een neerlandicus uit de regio (namen noemen we niet) gaf ons samen met zijn verantwoording van zijn spijbelgedrag een mooi staaltje van zo’n samenwerking – de samenwerking die hem tegelijk zijn trauma heeft bezorgd want spijbelen kan je ook buiten het congres, hoor!

Hij belandde dus in de Lage Landen waar hij gastcolleges moest geven. Hij was aan verschillende universiteiten en toen moest hij iets vertellen aan de universiteit... namen noemen wij nog steeds niet. Hij had er niet echt zin in en zijn plaatselijke begeleider trouwens ook niet, dus hadden ze afgesproken om een dagje naar de zee te gaan, de Noordzee natuurlijk, dat mag dan weer wel verteld worden. Maar zo eenvoudig spijbelen kan een hoogleraar ook niet. Ze hadden dus een duivels plan voorbereid en het uur van de lezing op 07:00 vastgelegd – alles in de hoop dat er geen gehoor op maandag 7 uur vroeg zou

verschijnen. Zij moesten dit nog even controleren voor ze in de trein naar zee instapten en toen ze in de collegezaal gluurden zagen ze daar... niet minder dan 15 nonnen.

Onnodig te verduidelijken dat deze proefpersoon nu helemaal genezen is van zijn zondig gedrag – hier hebben we dus te maken met een averechtse werking van de trauma.

Case-study 10

Spijbelaar: XX

Leeftijdsgroep: 47

Congres: Groningen

Een tijdje geleden hebben de vakorganisaties van de neerlandici de Afrikaanse taal toegelaten als congreestaal op hun colloquiua. Het Afrikaans wordt wel eens terecht of onterecht de zuster taal van het Nederlands genoemd. Een van de Nederlandse neerlandici heeft het gewaagd om zijn verhaal in het Zuid-Afrikaans te verkopen. Maar ja, hij vergat dat het verschil tussen die twee talen niet te herleiden is tot de zogenaamde dubbele ontkenning (*nie...nie*) en dat je nog geen Afrikaans spreekt als je je eigen Nederlands op zijn Koeterwaals-verwrongen uitspreekt en overal *baie* inlast. Geen wonder dat niemand van de aanwezigen hem begreep.

Trouwens, de onder neerlandici gebruikelijke manier om de Zuid-Afrikaanse collega's te verwelkomen met de formule “ek spreek geen Afrikaans... *nie*” is foutief niet alleen wat de intonatie betreft, ook de woordkeuze: want “hulle spreek *nie*”! “hulle **praat**”!

Om de persoon in kwestie van een acute vorm van congresescapisme te verlossen, hebben wij besloten om hem te behandelen door middel van een anegdote. Ik haal aan uit onze laatste e-mail: “Beste XX, Ja, het is waar dat de taal soms een probleem is. Maar jouw geval laat ons denken aan niemand minder dan Roman Jacobson. Toen deze bekende taalkundige en filosoof na de Tweede Wereldoorlog in Verenigde Staten belandde, kende hij geen Engels. Hij sprak weliswaar legio andere talen waaronder bijna alle Slavische, maar niet Engels. Dus niet – dacht hij waarschijnlijk, en begon zijn hoorcollege in het Russisch te geven. Toen een van de Amerikaanse professoren hem benaderde en zei: “Excuseer professor, maar wij spreken hier geen Russisch”, reageerde Jacobson door te zeggen “Why not?! Try it! It so beautiful language!!!”

Waarde collega's...

Dames en heren, excuseert deze onderbreking..... maar het gaat om de bekentenis ..... van een hoogstverwarde neerlandica.

Staat mij toe om een stukje daaruit voor te lezen:

“Ik ben hoogstverward. De laatste nacht heb ik met drie mannen tegelijk doorgebracht. In een lift. Het spreekt vanzelf dat ik de volgende ochtend moest spijbelen. Het was de reinste mengelmoes van intra- en extramuralen die te veel gedronken hadden en zodoende de lift tot stilstand hadden gebracht tussen twee verdiepingen. Daar hingen we dan, in een glazen kooi, in het goedburgerlijke hotel Calvin! Het leek wel een reality show: KALVIJN IS WATCHING YOU!”

Wat hieraan toe te voegen?! In het bijzijn van een hoogstgeleerd publiek met een hoogstontwikkeld verbeeldingsvermogen...

In een meer historiserend kader zouden wij vaklieden onder elkaar van een emblematisch beeld kunnen spreken:

- de helden in de most -
- de most in de lift –
- dus de wijsheid woont in het droge.

Om met een tegeltjeswijsheid af te ronden:

MEID, MIJD DE LIFT

EN VENT MIJD HET VOCHT.

Waarde collega's, geëerde gasten, uit de vermelde corpus en onze wetenschappelijke synthese komt het interdisciplinaire karakter van ons onderzoek onbetwistbaar naar voren. Behalve op letter- en taalkundigen doen we dus ook een beroep op psychologen, neurologen, enologen, seksologen en andere –ologen om zich te buigen over dit boeiende verschijnsel. Tevens verzoeken wij u allen om uw persoonlijke ervaringen op te biechten. Wij staan garant voor discretie, begrip en snelle bewerking van uw data.

Hierbij willen we de organisatoren danken dat ze de middeleeuwse mystieke metaforiek in ere hebben gehouden door het edele Hongaarse druivenvocht rijkelijk te doen dauwen, vloeien en opwellen. Dat element is bij onze proefpersonen namelijk bijzonder ontboezemingsbevorderend gebleken!

Last but not least, U allen danken wij dat u vanavond niet gespijbeld hebt! En degenen die dat wel gedaan hebben mogen hun ontboezemingen in geschreven vorm inleveren tot uiterlijk 31 mei.